

begin van het *Englandspiel* had de OD met name in Den Haag en omgeving talrijke actieve helpers verloren. Eind mei '42 was de situatie deze dat van Schimmelpennincks zes 'adjudanten' Dogger naar Engeland was gegaan, twee in vrijheid waren gebleven: Dudok van Heel en Navis, en drie gearresteerd; een van de gearresteerden, Padeloup, was weer op vrije voeten gesteld maar had zich onder pressie bereid verklaard, als *V-Mann* op te treden – welnu, medio juli '42 werd Dudok van Heel gearresteerd. Navis bleef op vrije voeten.¹

Dat de Nederlandse beroepsofficieren medio mei '42 in krijgsgevangenschap afgevoerd waren, had betekend dat de OD een groot deel van zijn hogere kader in de negentien gewesten waarin het land verdeeld was, kwijt was geraakt. Röell zat zonder verbindingen. Hij zond Dudok van Heel naar Amsterdam. Commandant van het gewest aldaar was de vroegere garnizoenscommandant, luitenant-kolonel b.d. W. A. Boswijk; deze had het organisatorische werk in de hoofdstad goeddeels aan zijn chef-staf Six overgelaten en Six was het die nu de relaties met de overige gewesten zoekend en tastend opnieuw liet opbouwen. Dat doende begon hij min of meer als landelijk chef-staf te opereren. Trouwens, daartoe was hij door Dudok van Heel ook aangespoord, want Dogger had bij zijn vertrek naar Zwitserland (februari '42) aan zijn collega-adjudanten gezegd: 'Als iedereen wegvalt, moet je Six vragen.' Six vond dat overigens niet de beste oplossing: hij was van mening dat de zaak meer gediend zou worden door de benoeming (door 'commandant' Röell) van een officier van de generale staf. De OD, schreef hij later, moest geleid worden door 'iemand die door zijn verleden het vertrouwen in den lande zou hebben, zodat de OD bij het in open daglicht verschijnen door zijn commandant ook op grond van diens militaire capaciteiten het vertrouwen van de grote massa gemakkelijker zou kunnen winnen.'² Welnu, in juni '42 keerde de luitenant-kolonel van de generale staf V. E. Wilmar uit krijgsgevangenschap terug; hij was hartpatiënt. Hij verklaarde zich bereid, chef-staf van de OD te worden. Six zette zijn eigen werk voort. Hij had nu twee superieuren: Wilmar en Röell. Dat duurde niet lang. Röell werd eind augustus gearresteerd toen de Duitsers er door verhoren van andere arrestanten achtergekomen waren wat zijn rol in de OD geweest was, en korte tijd later deed Wilmar aan Six weten dat hij 'mede op grond van een verslechtering in zijn gezondheidstoestand' de directe leiding van de OD liever uit handen gaf³; hij wilde wèl adviseur blijven en

¹ Na zijn veroordeling in het z.g. tweede OD-proces werd Dudok van Heel in de zomer van '43 gefusilleerd. ² P. J. Six: 'Verslag over de OD' (1946), p. 10 (Doc II-582, a-1). ³ A.v.